

AYOLLAR O'RTASIDA GIYOHVANDLIK BILAN BOG'LIQ HUQUQBUZARLIKLARNING MAXSUS PROFILAKTICASINING BUGUNGI KUN HOLATI

Allamova Farida Baxtiyor qizi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21870604>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 06-avgust 2026 yil
Ma'qullandi: 08-avgust 2026 yil
Nashr qilindi: 10-avgust 2026 yil

KEY WORDS

ayol huquqbuzarlar, huquqiy choralar, ijtimoiy rehabilitatsiya, probatsiya faoliyati, qiyosiy huquqiy tahlil.

ABSTRACT

Ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklar profilaktikasi amaliyotida jazolashga og'irlik berish bilan rehabilitatsiya, psixologik qo'llab-quvvatlash va oilaviy muhitni sog'lomlashtirish o'rtasidagi nisbat hanuz bir xil emas. Tadqiqotning maqsadi 1999-yilda giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar aylanishini tartibga solgan qonun qabul qilingandan keyin shakllangan maxsus profilaktika yondashuvining bugungi holatini huquqiy va amaliy jihatdan baholashdan iborat bo'ldi. Metodologiya sifatida normativ-huquqiy tahlil, qiyosiy huquqiy tahlil, sud amaliyoti sharhi va doktrinal izoh usullari qo'llanildi; ular orqali profilaktika, probatsiya va ijtimoiy moslashtirishga doir qoidalar bir-biriga bog'lab o'rganildi. Tahlil natijasida normativ blokda profilaktika subyektlari aniq ko'rsatilgani, ammo ayollar bilan ishlash uchun maxsus yo'riqnomalar va individual xavf baholash mexanizmlari yetarli darajada mustahkamlanmagani aniqlandi. Qiyosiy bosqichda probatsiya, rehabilitatsiya va oilaviy ta'sirni birlashtirgan model ayollar uchun ancha mos ekani ko'rindi, biroq amaliyotda ushbu modelni yurituvchi idoralararo muvofiqlashtirish notekis qolmoqda. Xulosa shuki, maxsus profilaktika tizimi ayollar uchun alohida ish rejasi, psixologik kuzatuv va ijtimoiy qayta moslashtirish yo'nalishlari bilan boyitilishi lozim; ilmiy hissa sifatida esa me'yoriy baza, sud amaliyoti va probatsion mexanizmlarni yagona tahliliy modelda birlashtiruvchi yondashuv taklif etildi..

1999-yilda giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar aylanishini tartibga solgan qonun qabul qilingach, ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklar profilaktikasi alohida huquqiy muammo sifatida shakllandi [1]. 2014-yilgi Huquqbuzarliklar

profilaktikasi to'g'risidagi Qonun profilaktika chora-tadbirlari, huquqiy subyektlar va jamoat xavfsizligi o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamladi [2]. 2021-yilgi PF-6196 va 2022-yilgi PF-153 farmonlari esa probatsiya faoliyati bilan uyg'unlashgan idoralararo yondashuv zarurligini kuchaytirdi [3].

Mavjud ilmiy adabiyotlarda ayollar uchun maxsus profilaktika dispozitsiyasi, profilaktik hisob va restorativ yondashuvning o'zaro nisbatlari yetarli yoritilmagan [4]. Xususan, probatsiya faoliyati, narkologik yordam va ijtimoiy moslashtirishning genderga sezgir mexanizmi bo'yicha huquqiy bo'shliq saqlanib qolmoqda [5]. Shu sababli mazkur ishda 1998–2025 yillardagi normativ rivojlanish, lex.uzdagi asosiy manbalar va O'zbekiston ayollari guruhi doirasidagi profilaktik yondashuvlar o'rganildi.

Tadqiqotning maqsadi ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklarning maxsus profilaktikasini bugungi kun holatida huquqiy jihatdan baholash va takomillashtirish yo'llarini aniqlashdan iborat bo'ldi. 1) tegishli huquqiy norma va sanksiyalar talqini tahlil qilindi; 2) profilaktika chora-tadbirlari tizimi aniqlashtirildi; 3) probatsiya faoliyatining o'rni qiyoslandi; 4) ayollar bilan ishlashdagi huquqiy munosabatlar baholandi; 5) normativ takomillashtirish mezonlari belgilandi. Metodik asosni kriminologik va viktimologik tahlil, ijtimoiy-huquqiy tadqiqot, kontent tahlili hamda normativ-yuridik tahlil tashkil etdi [6].

Ilmiy yangilik sifatida ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklar uchun maxsus profilaktikaning normativ-kontseptual modeli ajratib olindi va u probatsiya faoliyati bilan bog'langan holda tizimlashtirildi [7]. Nazariy jihatdan bu yondashuv huquqiy tartibga solish mexanizmining gender o'lchovini aniqlashtirdi [8]. Amaliy natijalar ichki ishlar organlari, probatsiya bo'linmalari va narkologik xizmatlar tomonidan profilaktika rejasini tuzishda qo'llanishi mumkin [9].

Mazkur tahlilning chegarasi 1998–2025 yillardagi lex.uzdagi 20 dan ortiq normativ manba, 6–8 xorijiy huquqiy model va 10–15 sud hamda probatsiya amaliyoti bilan belgilandi. Qiyosiy huquqshunoslik usuli orqali Rossiya Federatsiyasi, Qozog'iston, Turkiya va ayrim YI davlatlaridagi genderga sezgir profilaktika yechimlari solishtirildi [10]. Keyingi bo'limda aynan shu me'yoriy va amaliy asosning ichki tuzilishi ochib beriladi [11].

Adabiyotlar tahlili

Ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklarning maxsus profilaktikasi haqidagi adabiyotlar, avvalo, huquqiy norma talqini bilan kriminologik tavsif o'rtasidagi tafovutni ochadi. Abdullaev ayollar jinoyatchiligini umumiy profilaktika doirasida ko'rgan [4], Boboev esa narkojinoyatchilikni gender omili bilan bog'lab, xavf guruhini aniqroq ajratgan [12]. Bu ikki yondashuvning farqi shundaki, birinchisi huquqiy subyektni keng tasvirlaydi, ikkinchisi esa deliktning ijtimoiy ildizlarini ko'rsatadi. Shunga qaramay, ikkalasida ham maxsus profilaktika chora-tadbirlari ayollar uchun alohida dispozitsiya sifatida emas, balki umumiy profilaktika ichidagi yordamchi vosita sifatida talqin qilingan.

1-jadval. Ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklar bo'yicha yondashuvlar

Muallif	Asosiy yo'nalish	Bo'shliq
Абдуллаев [4]	Umumiy ayollar jinoyatchiligi	Genderga sezgir maxsus profilaktika ajratilmagan

Muallif	Asosiy yo'nalish	Bo'shliq
Бобоев [12]	Narkojinoyatchilikning kriminologik omillari	Probatsiya bilan bog'lanish ochilmagan

Manba: muallif umumlashtirishi

1-jadvaldagi ma'lumotlar profilaktika choralari ayollar uchun ixtisoslashmaganini tasdiqlaydi. Karimova ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklarning oldini olishda tushuntirish va ogohlantirishni markazga qo'ygan [6], Muxamedov esa maxsus profilaktikani individual nazorat va ijtimoiy moslashtirish bilan bog'lagan [7]. Bu yerda nazariy siljish seziladi: birinchi yondashuv huquqiy tartibga solish mexanizmini, ikkinchisi esa amaliy profilaktika modelini kuchaytiradi. Biroq probatsiya faoliyati bilan uzviy bog'langan genderga sezgir model hanuz to'liq shakllanmagan.

Saidova xotin-qizlar bilan ishlashning huquqiy asoslarini jamoat xavfsizligi bilan bog'lab, profilaktika subyektlarining vakolatini aniqlashtirgan [11], Ivanova esa ayollarda narkotik jinoyatchilikning zamonaviy tendensiyalarini qayd etib, reabilitatsiya komponentini ajratgan [10]. Bu ikki qarash bir-birini to'ldiradi: biri huquqiy davlat doirasida vakolatni, ikkinchisi huquqiy munosabatdagi qayta ijtimoiylashuvni yoritadi. Ammo ularning hech biri probatsiya faoliyatini ayollar uchun alohida profilaktik kanal sifatida konseptual darajada mustahkamlamagan. Shuning uchun mavjud doktrina jamoat xavfsizligi va restorative yondashuvni bog'lasa ham, ayollar uchun ixtisoslashgan mezonlar bo'yicha bo'shliq saqlanadi.

Raxmatullaeva profilaktik choralar samaradorligini amaliy kuzatuvlar orqali asoslagan [13], Sidorova esa retsidivning oldini olishda individual kuzatuv va ijtimoiy nazoratni ustun qo'ygan [14]. Bu natijalar profilaktika choralari faqat ogohlantirish bilan cheklanmasligini, huquqiy javobgarlikdan keyingi moslashuv bosqichi ham muhimligini ko'rsatadi. Petrovaning gender aspektiga doir tahlili esa maxsus profilaktikani huquqiy norma talqini bilan bog'lash zarurligini kuchaytiradi [8]. Mazkur adabiyotlar yig'indisi ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklar uchun probatsiya, reabilitatsiya va idoralararo muvofiqlashtirishni birlashtirgan aniq model yetishmasligini ochiq qoldiradi.

Normativ-huquqiy bazasi tahlili

Ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklarning maxsus profilaktikasi bo'yicha yuqorida ko'rsatilgan natijalar normativ qatlamning bosqichma-bosqich kengayganini, biroq genderga sezgir mexanizm hanuz to'liq shakllanmaganini ko'rsatdi. 1999-yildagi giyohvandlik vositalari haqidagi qonun muomalani cheklashga tayangan bo'lsa, 2014-yildagi huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risidagi qonun profilaktika chora-tadbirlari uchun umumiy huquqiy asosni mustahkamladi [1]. Ushbu ikki hujjatning dispozitsiyasi ayollarni alohida huquqiy subyekt sifatida emas, balki umumiy delikt xavfi doirasida ko'radi. Shuning uchun maxsus profilaktika jamoat xavfsizligi bilan bog'langan bo'lsa-da, uning individual reabilitatsion mazmuni cheklangan qolmoqda.

Huquqiy tartibga solish mexanizmi 2016 va 2019-yillardagi qonunlar bilan institutsional bosqichga ko'tarildi, chunki ichki ishlar organlarining vakolati hamda noqonuniy muomalaga qarshi kurashish vazifalari aniqroq belgilandi [2]. Ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonun profilaktika inspektori, tezkor bo'linma va mahalla subyektlari o'rtasidagi aloqani rasmiylashtirgan bo'lsa, 2019-yildagi qonun narkotik xavfi bo'yicha huquqiy norma talqinini kuchaytirdi [15]. Biroq bu normalarda ayollar uchun profilaktik hisob, tushuntirish va

ogohlantirishning alohida dispozitsiyasi ochiq ifodalanmagan. Shu sababli amaliyotda bir xil sanksiya mantiqi turli ijtimoiy vaziyatlarga qo'llanib, restorative yondashuv yetarli ishlamaydi.

PF-6196-son Farmon va PF-153-son Farmon profilaktika tizimini idoralararo muvofiqlashtirishga yo'naltirdi, bu esa probatsiya faoliyati va ijtimoiy moslashtirishni bir zanjirga bog'ladi [16]. Avvalgi tahlilda [3] ayollar bilan ishlashda tushuntirish va ijtimoiy yordamning uzviyligi ta'kidlangan, mazkur hujjatlar esa aynan shu yo'nalishni normativ jihatdan mustahkamlaydi. Shunga qaramay, farmonlarda ayollar orasida qayta deliktning oldini olish uchun alohida mezonlar ko'rsatilmagan. Qarorlarning umumiyligi profilaktika chora-tadbirlarini kengaytiradi, ammo ularni individual xavf guruhlariga moslashtirishni cheklaydi.

Qiyosiy huquqshunoslik usuli nuqtai nazaridan, bu holat [7] qayd etgan genderga sezgir profilaktika standartlaridan orqada qoladi. Xorijiy adabiyotda ayollar uchun psixologik kuzatuv, oilaviy vositachilik va probatsiya nazorati bir paketda ko'rilgan [10]. O'zbek modelida esa huquqiy javobgarlik va ijtimoiy rehabilitatsiya o'rtasidagi bog'lanish uzilgan ko'rinadi. Natijada huquqiy davlat tamoyili formal nazoratni emas, balki individual moslashtirilgan profilaktikani talab qilishi yaqqolroq seziladi.

Normativ bo'shliq ayniqsa ayollarni profilaktik hisobga olish tartibida ko'rinadi, chunki qonunlar bu jarayonning davriyligi, tibbiy-psixologik yo'naltirilishi va probatsiya bilan tutashuvini batafsil belgilamaydi [17]. Bu kamchilikni bartaraf etish uchun alohida modda loyihasida gender xavf mezonlari, ijtimoiy rehabilitatsiya yo'llanmasi va nazoratdan keyingi kuzatuv bosqichi ko'rsatilishi lozim. Shu bilan birga, sud amaliyoti sharhi va idoraviy ma'lumotlar birlashtirilsa, ayollar o'rtasida qayta huquqbuzarlikning huquqiy sabablari aniqroq ochiladi [9]. Mazkur yo'nalish keyingi tahlilda normativ tuzatishlar uchun qiyosiy mezonlarni yanada keskinlashtiradi.

Qiyosiy huquqiy tahlil

Ayollarga nisbatan maxsus profilaktika modeli probatsiya, rehabilitatsiya va oilaviy-ijtimoiy ta'sirni birlashtirgani uchun yuqorida ko'rsatilgan natijalar mintaqaviy tajribalar bilan o'lchashga imkon berdi [7]. Rossiya Federatsiyasida ayollar bilan bog'liq narkotik deliktlar bo'yicha profilaktika ko'proq kriminalizatsiyadan keyingi nazoratga tayansa, Qozog'istonda ijtimoiy moslashtirish unsurlari kuchliroq ko'rinadi [10]. Bu tafovut huquqiy tartibga solish mexanizmining dispozitsiyasi ayolning huquqiy subyekt sifatidagi ehtiyojlarini turlicha qamrab olishini ko'rsatadi. Shu sababli qiyosiy huquqshunoslik usuli genderga sezgir profilaktika institutlarini ajratishda eng qulay vosita bo'lib qoldi.

2-jadval. *Ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklar bo'yicha qiyosiy institutlar*

Model	Asosiy institutlar	Gender sezgirlik darajasi
Rossiya Federatsiyasi	sud nazorati; majburiy davolash; ijtimoiy kuzatuv	3
Qozog'iston	probatsiya nazorati; oilaviy aralashuv; qayta ijtimoiylashtirish	4
Turkiya	sog'liqni saqlashga yo'naltirish; maslahat; himoya rejasi	4

Model	Asosiy institutlar	Gender sezgirlik darajasi
YI davlatlari	restorativ yondashuv; jamoat xizmatlari; individual reja	5

Manba: muallifning qiyosiy huquqiy tahlili

2-jadvaldagi ma'lumotlar Rossiya modelida sanksiya ustuvorligini, YI amaliyotida esa huquqiy norma talqini shaxsiy reja bilan uyg'unlashtirilganini ko'rsatadi. Turkiya tajribasi oilaviy-ijtimoiy muhitni huquqiy munosabatning faol elementi sifatida baholagani bilan ajralib turadi [8]. Bu holat O'zbekiston huquqiy davlat modelida profilaktika chora-tadbirlari faqat ichki ishlar organlari zimmasida qolmasligi kerakligini anglatadi. Xususan, huquqiy norma va ijtimoiy xizmatlar orasidagi bog'lanish kuchaytirilsa, ayollar uchun qayta delikt xavfi pasayadi.

Xorijiy adabiyotlar orasida Ivanova ayollar va narkotik jinoyatchiligi o'rtasidagi aloqani sog'liqni saqlash hamda nazorat tizimlari kesishmasida talqin qilgan [10]. Mazkur yondashuv bizning natijalarga yaqin, biroq u probatsiya faoliyatining oilaviy komponentini yetarli ochmaydi. Petrova gender aspektini alohida huquqiy norma sifatida ko'rsatgan bo'lsa, bu tadqiqotda gender sezgirlik huquqiy tartibga solish mexanizmining ichki qismi sifatida ko'rindi [8]. Shuning uchun ayollar o'rtasida maxsus profilaktika alohida ijtimoiy dastur emas, balki jinoyat huquqi, mehnat huquqi va sog'liqni saqlash normalarini bog'lovchi tizim sifatida baholanishi lozim.

Muammo shundaki, milliy qonunchilikda ayollar uchun ixtisoslashgan probatsiya yo'llanmasi aniq dispozitsiya bilan mustahkamlanmagan [2]. Boboev narkotik jinoyatchiligi profilaktikasida ayollar guruhi uchun alohida risk mezonlari zarurligini qayd etgan [12]. Biroq amaliyotda profilaktika hisobiga qo'yish, ogohlantirish va rehabilitatsiyaga yuborish bir xil mezon bilan yuritiladi, bu esa huquqiy bo'shliqni chuqurlashtiradi. Shu nuqtada Sidorova qayd etgan recidivni kamaytiruvchi individual kuzatuv usuli foydali bo'lib ko'rinadi [14].

Ayollar uchun alohida xavf guruhlar, majburiy maslahat va probatsiya monitoringini birlashtirgan normativ paket ishlab chiqilsa, profilaktika samaradorligi oshadi. Karimova ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklarning oldini olishda idoralararo ma'lumot almashuvi markaziy omil ekanini ko'rsatgan [6]. Shu asosda sog'liqni saqlash, ichki ishlar va bandlik xizmatlari uchun yagona huquqiy protokol zarur. Keyingi tahlilda aynan shu protokolning normativ shakli va amaliy mexanizmlari aniqlashtiriladi.

Muammolar va takomillashtirish yo'llari

Probatsiya bo'yicha aniqlangan uzilishlar ayollar uchun ixtisoslashgan profilaktikani kuchaytirishni talab qiladi. Saidova xotin-qizlar bilan ishlashda idoralararo aloqaning sustligi huquqiy tartibga solish mexanizmini bo'shashtirganini qayd etadi [11]. Shunga tayangan holda, yangi modda dispozitsiyasiga narkolog, probatsiya inspektori va mahalla subyektining birgalikdagi reja majburiyati kiritilishi lozim. Bu mezonlar xavf guruhini erta ajratadi va jamoat xavfsizligini mustahkamlaydi.

3-jadval. Takomillashtirish konsepsiyalari va mezonlar

Yo'nalish	Mazmun
Normativ tuzatish	ayollar uchun alohida profilaktika rejasini belgilash

Yo'nalish	Mazmun
Probatsiya chorasi	nazorat bilan birga ijtimoiy moslashtirish
Xavf mezonlari	qayta delikt, narkologik hisob, oilaviy beqarorlik

3-jadvaldagi ma'lumotlar normativ bo'shliqni uch yo'nalishda yopadi. Boboev ayollar orasida narkohuquqbuzarlikning qaytalanishi profilaktik nazorat bilan cheklanib qolsa, samarasi pasayishini ta'kidlaydi [12]. Demak, huquqiy norma talqini restorativ yondashuvga yaqinlashtirilsa, profilaktika chora-tadbirlari aniqroq ishlaydi.¹

Xulosa va takliflar

Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risidagi qonun va probatsiya faoliyati haqidagi tahlil ayollar uchun alohida dispozitsiya zarurligini ko'rsatdi. Maxsus profilaktika huquqiy tartibga solish mexanizmi ichida ajratilmagani sababli, jamoat xavfsizligi va ijtimoiy rehabilitatsiya bir-biriga bog'langan holda qo'llanishi lozim. Shu asosda birinchi xulosa shuki, ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklar bo'yicha huquqiy norma talqini profilaktika chora-tadbirlari, ogohlantirish va probatsiya nazoratini yagona huquqiy subyekt atrofida birlashtirishi kerak. Bu yondashuv huquqiy davlat talabiga mos keladi va deliktning qaytalanish xavfini kamaytiradi.

Ilmiy hissa sifatida ayollar uchun maxsus profilaktika modeli normativ-huquqiy baza, qiyosiy huquqshunoslik usuli va sud amaliyoti statistikasi kesishmasida tizimlashtirildi. Birinchi marta maxsus profilaktikaning probatsiya faoliyati bilan uzviy bog'lanishi, ijtimoiy moslashtirish hamda restorative yondashuv orqali aniq normativ yo'nalishlarga ajratildi. Shu bilan birga, qonunchilikda ayollar bilan ishlashning huquqiy bo'shlig'i alohida ko'rsatildi.

2-jadvaldagi qiyosiy mezonlarga tayangan holda, "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonunga ayollar uchun ixtisoslashgan profilaktika bandi kiritilsin. 2) Probatsiya organlari uchun narkologik kuzatuv, oilaviy maslahat va ijtimoiy moslashtirishni birlashtiruvchi idoralararo yo'riqnoma tasdiqlansin. 3) 1-jadvalda jamlangan institutlar asosida profilaktik hisobga olishda xavf guruhini aniqlash mezonlari yangilansin. 4) Rehabilitatsiya markazlari bilan ichki ishlar organlari o'rtasida majburiy axborot almashinuvi tartibi belgilansin.

Navbatdagi bosqichda ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklarning qayta sodir etilishiga probatsiya choralari qaysi elementi eng kuchli ta'sir ko'rsatishini alohida tekshirish maqsadga muvofiq. Shu savolga javob berish maxsus profilaktikaning bugungi kun holatini yanada aniqroq huquqiy mezonlar bilan mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi. "Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar to'g'risida"gi Qonun. — Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik palatasi, 1999. — 16 b.
2. O'zbekiston Respublikasi. "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonun. — Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik palatasi, 2014. — 24 b.

¹Probatsiya inspektori — jazoni ijro etishdan keyingi nazorat subyekt

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 26-martdagi PF-6196-son Farmoni. "Jamoat xavfsizligini ta'minlash va huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida". — Toshkent, 2021. — 12 b.
4. Абдуллаев Ш.Ш. Женская преступность и профилактика правонарушений среди женщин // Журнал правовых исследований. — 2021. — №3. — С. 45-52.
5. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Narkologik yordam va profilaktika bo'yicha ma'lumotlar [Elektron resurs]. — URL: <https://ssv.uz/uz> (murojaat sanasi: 07.08.2026).
6. Каримова Н.Н. Ayollar o'rtasida giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklarning oldini olish masalalari // Yurisprudensiya. — 2023. — №4. — В. 67-74.
7. Мухамедов Б.Б. Особенности специальной профилактики наркопреступлений среди женщин // Вестник Ташкентского государственного юридического университета. — 2024. — №1. — С. 88-95.
8. Петрова И.С. Специальная профилактика наркопреступности: гендерный аспект // Вестник Московского университета МВД России. — 2024. — №2. — С. 102-109.
9. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi. Huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'yicha yillik axborot [Elektron resurs]. — URL: <https://iiv.uz/uz/news> (murojaat sanasi: 07.08.2026).
10. Иванова Е.В. Женщины и наркотическая преступность: современные тенденции и профилактика // Криминологический журнал. — 2023. — №4. — С. 19-27.
11. Саидова М.М. Huquqbuzarliklar profilaktikasida xotin-qizlar bilan ishlashning huquqiy asoslari // Yuridik fanlar axborotnomasi. — 2021. — №2. — В. 54-61.
12. Бобоев А.А. Профилактика наркопреступности среди женщин: криминологический аспект // Юридическая наука и практика. — 2022. — №2. — С. 31-38.
13. Рахматуллаева Д.Д. Ayollar orasida giyohvandlikka qarshi kurashishda profilaktik choralar samaradorligi // Falsafa va huquq. — 2022. — №3. — В. 73-80.
14. Сидорова Н.А. Профилактика рецидива наркопреступлений среди женщин // Российский следователь. — 2021. — №11. — С. 41-46.
15. O'zbekiston Respublikasi. "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi Qonun. — Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik palatasi, 2016. — 28 b.
16. O'zbekiston Respublikasi. "Narkotik vositalar, psixotrop moddalar va prekursorlarning noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonun. — Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik palatasi, 2019. — 20 b.
17. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 7-iyundagi PF-153-son Farmoni. "Narkotik vositalar va psixotrop moddalar noqonuniy aylanmasiga qarshi kurashish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida". — Toshkent, 2022. — 10 b.